

ES Rytų partnerystės ateitis – iššūkis ir galimybės Lietuvos užsienio politikai

Dr. Laurynas Kasčiūnas, Dovilė Šukytė

Šių metų gegužės 26 d. sukaks lygiai penkeri metai nuo tada, kai Lenkija ir Švedija tuometinėje ES Bendrųjų reikalų ir išorės santykių taryboje pateikė savo pasiūlymą dėl Rytų partnerystės iniciatyvos, kuri 2009 m. buvo pripažinta oficialia ES bendradarbiavimo politika su šešiomis rytinėmis kaimynėmis – Armėnija, Azerbaidžanu, Baltarusija, Gruzija, Moldova ir Ukraina.

Artėjant lapkričio 28-29 d. Vilniuje vyksiančiam trečiajam Rytų partnerystės viršūnių susitikimui, ES turi nuspręsti ar toliau griežtai laikytis vertybinių demokratijos principų ir atidėti Asociacijos sutarties su Ukraina pasirašymą, ar vardan Rytų partnerystės iniciatyvos sėkmės, pasirašyti Asociacijos sutartį ir priimti Ukrainą į Europos laisvosios prekybos erdvę su sąlyga, kad šalyje toliau bus vykdomos demokratinės reformos.

ES Rytų partnerystės dilemos

ES Rytų partnerystės iniciatyvos atsiradimą pirmiausia lėmė fundamentalūs pokyčiai ES išoriniuose santykiuose, o konkrečiai – ES plėtros politikos „nuovargis“, kai imtasi ieškoti alternatyvų Bendrijos plėtros politikai. Atsirado tokios formuluotės kaip „viskas išskyrus institucijas“, „integracija be narystės“, „mažiau nei integracija, bet daugiau nei bendradarbiavimas“ ir kt. Kitaip tariant, „išaldytos“ plėtros politikos kontekste ES ėmė ieškoti būdų kaip išplėsti savo reguliacines ribas neišplečiant Bendrijos institucinių ribų.

Kitų analitikų teigimu, Rytų partnerystės iniciatyva atsirado ir kaip kompensacija Rytų Europos valstybėms už nesėkmingą 2008 m. NATO Viršūnių susitikimą Bukarešte, kai nei Ukraina, nei Gruzija negavo narystės NATO veiksmų plano. Rytų partnerystė turėjo sumažinti „nusivylimo Vakaraus“ bangą ir neleisti Rusijai Bukarešto NATO Viršūnių susitikimo rezultatų vertinti kaip įgytą neformalią „veto“ teisę Vakarų saugumo struktūrų plėtrai į Rytus.

Vis dėlto, nepaisant formos naujumo, ES Rytų partnerystės iniciatyva susidūrė su tomis pačiomis dilemomis kaip ir 2003 m. inicijuota Europos kaimynystės politika. Tiek Rytų partnerystė, tiek ir senesnioji jos versija – Europos kaimynystės politika – negali pasiūlyti plano kaip ištrūkti iš „uždaro rato“, kai nėra narystės perspektyvos ir todėl ES negali šalims partnerėms pasiūlyti paskatų reformuotis. Visa tai neleidžia šalių partnerių bendradarbiavimo su ES pakelti į aukštesnį politinį ir institucinį lygmenį. Būtent ši „uždaro rato“ dilema ir yra rimčiausias iššūkis, kurį privalu įveikti plėtojant ES Rytų partnerystės politiką.

Dar vienas itin svarbus geopolitinis aspektas yra tai, jog ES Rytų partnerystės iniciatyva, kurios leitmotyvas yra priartinti šalis partneres prie europinių taisyklių (plečiant ES reguliacines, bet neišplečiant institucinių ribų) chronologiškai sutapo su Barako Obamos administracijos inicijuota JAV santykių su Rusija „perkrovimo“ politika. Iš dalies ėmė kirstis šių abiejų iniciatyvų geopolitinė logika ir tai regione sukūrė „strateginio netikrumo“ situaciją. JAV inicijuotą „perkrovimo“ politiką Rusija ėmė traktuoti kaip savotišką JAV atsitraukimą iš Rytų Europos, todėl šią iniciatyvą lydėjo sistemingi Maskvos siūlymai kurti dviejų piliorių Europos saugumo sistemą. Siūlomoje sistemoje Rusija būtų vienas iš atraminių taškų, atsakingų už tam tikros geopolitinės erdvės saugumą. Rusijos ketinimus geriausiai atsispindi siūlymai kurti į du sektorius suskirstytą priešraketinės gynybos sistemą, kai už vieną iš jų turėjo būtų atsakinga pati Rusija.

Labai dažnai ES išoriniuose santykiuose Bendrijos siūlomos iniciatyvos įgyvendinamos su Rusija, o tik vėliau su kitomis Rytų kaimynėmis. Šios nerašytos taisyklės taikymas sudaro sąlygas Rusijai ir toliau kontroliuoti ES santykių su kitomis Rytų Europos valstybėmis, kurios patenka į Rusijos interesų erdvę, darbotvarkę.

Tuo tarpu ES Rytų partnerystė buvo ir yra orientuota stiprinti šalių partnerių motyvaciją. Tokiomis ES paskatomis kaip Asociacijos ir laisvosios prekybos susitarimai ar bevizio režimo suteikimas siekiama įtraukti Rytų partneres į ES ekonominę ir politinę orbitą ir taip netiesiogiai mažinti jų priklausomybę nuo „rusišku“ žaidimo taisyklių. Taigi, nepaisant to, kad JAV „perkrovimo“ politika ir ES Rytų partnerystė skiriasi tiek savo prigimtimi, tiek poveikio svertais, šių politikų tarpusavio koordinavimo trūkumas lėmė bendros transatlantinės Rytų politikos silpnumą.

ES išoriniai santykiai: nuoseklumo trūkumas

ES Rytų partnerystė, numatanti šalių partnerių išitraukimą į ES vidaus rinką be formalios narystės, remiasi dviem ramsčiais: a) integracijos į ES vidaus rinką galimybe, ir b) laisvesniu asmenų judėjimu su bevizio režimo perspektyva. Pirmasis ramstis yra grįstas ES vidaus rinkos kaip ekonominio „magneto“ privalumais. Tačiau ES derybos su šalimis partnerėmis išryškino tai, jog šalių partnerių atsilikimas ir brangiai kainuojantis prisitaikymas prie itin aukštų ES standartų ir reguliacinių normų sukuria kliūtis integruotis be narystės. Be to, ES polinkis į kai kurių ekonomikos šakų apsaugą, sukuria protekcionistinį barjerą šalių partnerių ekonomikos subjektų išitraukimui į ES vidaus rinką ir taip mažina šių subjektų motyvaciją tapti europeizacijos varikliais. Tokiu būdu ES praranda galimybę šalių partnerių ekonomikos subjektus „įgalinti“ veikti kaip Europos integracijos advokatus.

Tuo tarpu antrasis ES Rytų partnerystės ramstis – judėjimas bevizio režimo link – susiduria su kiek kitokiais iššūkiais. Lygindami ES politiką Rusijos ir Ukrainos bei kitų Rytų partnerystės valstybių atžvilgiu, analitikai pastebi, jog ES dažnai yra linkusi be ypatingų išipareigojimų siūlyti Rusijai tas paskatas, kurias Ukrainai ES pristato kaip motyvaciją reformuotis. Tokį ES santykių su Rusija ir kitomis ES rytinėmis kaimynėmis dėsningumą galima įvardyti kaip principą „Rusija – pirmiausia“.

Labai dažnai ES išoriniuose santykiuose Bendrijos siūlomos iniciatyvos įgyvendinamos su Rusija, o tik vėliau su kitomis Rytų kaimynėmis. Šios nerašytos taisyklės taikymas sudaro sąlygas Rusijai ir toliau kontroliuoti ES santykių su kitomis Rytų Europos valstybėmis, kurios patenka į Rusijos interesų erdvę, darbotvarkę. Kartu principas „Rusija – pirmiausia“ yra ir iššūkis ES Rytų partnerystės iniciatyvai. ES būtų sunku įrodinėti Rytų partnerystės iniciatyvos privalumus šalims partnerėms tuo atveju, jeigu Rusija, kuri nedalyvauja Rytų partnerystės programoje, gautų priėjimą prie ES vidaus rinkos, šiuo atveju – įvestų bevizį režimą su ES, anksčiau nei programoje dalyvaujančios šalys. Tai pakirstų ES, kaip normatyvinės galios¹ ir traukos centro vaidmenį ir kartu jos galimybes transformuoti valstybes kaimynes pagal europinį modelį.

Šis nerašytas principas dažnai reiškiasi ir dvigubais standartais ES išoriniuose santykiuose. Tarkime, selektyvaus teisingumo apraiškos Ukrainoje – priešastis ES susieti šiuos klausimus su Asociacijos ir laisvos prekybos susitarimo pasirašymu, tuo tarpu Rusijoje stiprėjantis politinės vertikalės principas ir akivaizdi politinių kalinių problema, pavyzdžiui, Michailo Chodorkovskio atvejis, nėra priešastis ES stabdyti energetinio dialogo ar partnerystės dėl modernizacijos.

Ukrainos vaidmuo ES Rytų partnerystėje yra centrinis. Kartu tai didžiausias galvosūkis. Ukrainos prezidentas Viktoras Janukovyčius siekia įgyvendinti prieštarinę vidaus ir užsienio politikos formulę: centralizuoti savo galią („šeimos“ ekonominių ir politinių pozicijų stiprinimas, priklausomybės nuo oligarchų mažinimas, spaudimas politiniams oponentams) ir tai derinti su europine integracija. Tačiau ES, dėl jos normatyviškumo ir vertybinės laikysenos, tokiai formulei prieštarauja ir yra linkusi susieti Asociacijos ir laisvos prekybos susitarimo su Ukraina pasirašymą su reikalavimais nutraukti selektyvaus teisingumo principų taikymą ir būtinomis reformomis Ukrainos teisinėje ir rinkimų sistemos srityse. Tokia sąsaja yra logiška, nes kiekvienoje ES laisvos prekybos sutartyje yra įtvirtinta vadinamoji žmogaus teisių klauzulė, tačiau atsižvelgiant į tai, jog ES Rytų partnerystė neveikia „tuščiame popieriaus lape“, o turi konkurentą – Eurazijos ekonominę sąjungą, būtina įvertinti ir geopolitinius veiksnius. Ši reikalavimų sąsaja su Asociacijos susitarimu gali stumtelėti Ukrainą link kitos integracinės erdvės, kurioje dominuoja Rusija.

Eurazijos ekonominė sąjunga – alternatyva ES asociacijos politikai

Vienareikšmiškai sutinkama, kad Eurazijos ekonominės sąjungos (EES) kūrimasis ES kaimynystėje veikia Rytų partnerystės rezultatus. Kita vertus, šios Sąjungos sėkmė labiausiai priklausys nuo sugebėjimo šalims partnerėms pasiūlyti palankesnę kaštų ir naudos balansą nei ES paskatos perimti europietiškas žaidimo taisykles. 2010 m. sausio 1 d. pradėjusi veikti Eurazijos ekonominė sąjunga kokybiškai kitokia nei iki šiol NVS erdvėje pasirodžiusios iniciatyvos. EES pasižymi gilesne integracijos pakopa, nes Sąjunga įtvirtino ne tik laisvosios prekybos zoną, bet ir bendrą importo apmokestinimo struktūrą, bendrą išorinį tarifą, harmonizavo produktų kokybės ir kitus standartus. Taigi, kokia šio naujo projekto geopolitinė reikšmė?

¹ Normatyvinė galia laikomas ES sugebėjimas skleisti savo vertybes į kitas ES nepriklausančias šalis.

Pirmiausia reikėtų pastebėti, kad iki šiol posovietinėje erdvėje Rusijos įtakos sklaida rėmėsi efektyviai veikiančiais „minkštosios“ (preferencinė dujų kaina, rusų kalbos pozicijų stiprinimas ir pan.) ir „kietosios“ (karinių bazių dislokavimas separatistinių konfliktų zonose, geopolitinio arbitro funkcija ir pan.) galios instrumentais, bet itin silpnai įpareigojančiais tarptautiniais susitarimais, kurie nesuteikė svertų Rusijai kontroliuoti posovietinės erdvės valstybių santykių su alternatyviomis integracinėmis erdvėmis. Todėl svarbiausias EES geopolitinis tikslas – sukurti alternatyvų ES normatyvinei galiai integracinės traukos centrą, kuris posovietinės erdvės valstybėms galėtų pasiūlyti palankesnes prisijungimo ir dalyvavimo sąlygas. Taip EES atsiradimas pavertė valstybes esančias tarp ES ir Rusijos skirtingų institucinių struktūrų „persidengimo“ erdve ir kartu pasiūlė alternatyvą ES siūlomam paskatų šaltiniui.

Ukrainai ar kitoms Rytų Europos šalims tapus Eurazijos ekonominės sąjungos narėmis, Rusija įgytų svertus kontroliuoti jų santykius su ES.

Svarbu pabrėžti, jog valstybės, tapusios EES narėmis, praranda savarankiškumą išorės prekybos politikoje. Eurazijos ekonominės sąjungos šalys narės turi ne tik susitarti dėl bendro muitų tarifo, bet kartu plėtoti bendrą prekybos režimą su trečiosiomis šalimis. ES Rytų partnerystėje dalyvaujančių valstybių narystė EES reikštų tai, jog Rusija įgyja svertų kontroliuoti kitų EES šalių išorės prekybos politiką bei jų santykius su ES, pavyzdžiui, blokuoti derybas su ES dėl sustiprinto laisvosios prekybos susitarimo. Šiuo atveju reikėtų pabrėžti, kad Ukrainos Rusijai pasiūlyta bendradarbiavimo formulė „3 + 1“, kurioje numatytas standartinis laisvosios prekybos režimas be bendro išorinių muitų tarifo derėsiantis tiek su Ukrainos išpareigojimais Pasaulio Prekybos Organizacijai (PPO), tiek su sustiprintu laisvosios prekybos susitarimu su ES, buvo atmesta. Akivaizdu, jog Rusija kaimyninėms valstybėms nepalieka jokių alternatyvių bendradarbiavimo modelių. Kartu tai simbolizuoja ir savotišką Rytų Europos šalių balansavimo tarp Rytų ir Vakarų pabaigą. Tarkime, ES ir Ukrainos susitarimas dėl laisvos prekybos ir Ukrainos narystė Eurazijos ekonominėje sąjungoje tarpusavyje būtų nebesuderinamos. Kitaip tariant, Ukrainai ar kitoms Rytų Europos šalims tapus EES narėmis, Rusija įgytų svertus kontroliuoti jų santykius su ES.

Ukraina – raktas ES Rytų partnerystės sėkmei

Įvertinus EES poveikį šalims partnerėms galima teigti, jog artėjantis Vilniaus viršūnių susitikimas taps „lūžiniu“ tašku. ES sprendimas atidėti Asociacijos sutarties pasirašymą, o kartu ir Ukrainos prisijungimą prie Europos laisvosios prekybos erdvės, gali reikšti Kijevo posūkį Eurazijos ekonominės sąjungos link. Tai galvosūkis, bet kartu ir galimybė Lietuvos užsienio politikai. Vilniaus viršūnių susitikimas gali lemti tolesnę ES Rytų partnerystės raidos modelį.

Rytų Europos šalių apsisprendimą dėl glaudesnių santykių su ES ar narystės EES įtakoja ekonominiai veiksniai. Pavyzdžiui, Rusija yra pasirengusi sumažinti parduodamų gamtinių dujų kainą Ukrainai, jei pastaroji taps EES nare. Skaičiuojama, kad sutikusi su Rusijos pasiūlymu, Ukraina kasmet sutaupytų nuo 6 iki 9 mlrd. JAV dolerių. Kita vertus, mažesnė dujų kaina nėra tiesiogiai susijusi su naryste EES. Tai tik papildoma Rusijos siūloma paskata, kuri bet kada gali būti pakeista. Kitas savotiškas Rytų Europos šalių narystės EES stabdis yra

tai, kad ne visos Eurazijos ekonominės sąjungos valstybės narės yra PPO narės. Ši situacija gali reikšti didelius kaštus toms Rytų Europos šalims, kurios jau priklauso PPO. Pavyzdžiui, Ukraina, prisijungdama prie EES, turėtų peržiūrėti derybose su PPO sutartus tarifų išsipareigojimus, suderinti juos su tais, kurie atsiras kitoms EES narėms (Baltarusija, Kazachstanas) suderėjus dėl stojimo į PPO. Taip dėl išsipareigojimų PPO koregavimo Ukrainai teks kompensuoti nuostolius kitoms PPO narėms.

Visgi nors Ukrainai gali tekti patirti prisitaikymo prie europinių standartų kaštus, Kijeve nėra abejojama ilgalaikę prisijungimo prie europinės rinkos nauda. Pastebėtina, kad Eurazijos ekonominės sąjungos reguliacinės normos ir standartai gali atverti kelią tik į labai ribotą ir ne itin aukštą perkamąją galią turinčią rinką. Tuo tarpu dalyvavimas 500 milijonų vartotojų turinčioje ES rinkoje sudaro galimybes patekti ir į ES taisykles perėmusias rinkas. Ukrainos dalyvavimas ES rinkoje padidins konkurenciją šalies viduje ir teigiamai paveiks vartotojų perkamąją galią. ES standartų laikymasis padės pritraukti užsienio investicijas, o konkurencija su užsienio įmonėmis skatins vietos įmonių modernizaciją. Ekonominių skaičiavimų duomenimis, Ukrainai dalyvaujant Europos laisvosios prekybos erdvėje, šalies socialinė gerovė ilguoju periodu išaugs tarp 4 ir 11 procentų.²

Ukraina, išpildžiusi ES techninius reikalavimus ir pasirengusi integruotis į Europos laisvąją rinką, tapo raktine ES Rytų partnerystės valstybe. Visgi politinių reformų stoka, kai beveik neabejojama, kad iki šių metų gegužę vyksiančio ES Vadovų Tarybos susitikimo Ukraina nespės įgyvendinti su demokratijos įtvirtinimu susijusių reikalavimų³, verčia ES spresti pasirašyti ar, remiantis vertybinės politikos principais, atidėti Asociacijos sutarties su Ukraina pasirašymą.

Asociacijos sutartį su Ukraina planuojama pasirašyti Vilniaus viršūnių susitikime. Artėjant susitikimo datai, kyla klausimas, ar ES, pasirašydama Asociacijos sutartį su Ukraina, nesumenkins savo vertybinės politikos ir nepasiųs netinkamo signalo kitoms Rytų partnerystės valstybėms? Kita vertus, jei Asociacijos susitarimas su Ukraina nebūtų pasirašytas, ar ES nerizikuoja prarasti jau pasiektų Ukrainos europinės integracijos rezultatų ir netgi iš esmės pakirsti ES Rytų partnerystės iniciatyvą? Galiausiai ar ES turi alternatyvų planą, ką ji galėtų pasiūlyti Ukrainai, jei Asociacijos susitarimo pasirašymo klausimas ir toliau išliktų atviras?

Ar yra alternatyvų Asociacijos susitarimui?

Stringant Ukrainos politinėms reformoms, o ES ir toliau laikant normatyvinę kartele, analitikai ir politikos apžvalgininkai svarsto, įmanomas alternatyvas. Atsižvelgiant į tai, jog ES reikalavimai Ukrainai yra labiau politinio, o ne ekonominio ar techninio pobūdžio ir tai,

² Rafal Sadowski, „The prospects for the EU-Ukraine free trade agreement“, OSW Commentary, No 94, October 15, 2012. Prieiga per internetą <<http://www.osw.waw.pl/en/publikacje/osw-commentary/2012-10-18/prospects-euukraine-free-trade-agreement>> .

³ 2012 m. gruodį ES Ukrainai iškeltos tolesnio glaudaus bendradarbiavimo sąlygos apėmė 2012 m. spalio 28 d. Ukrainos parlamento rinkimų pažeidimų panaikinimą, atsižvelgiant į ESBO ataskaitą ir Rinkimų kodekso, atitinkančio europines normas parengimą; Ukrainos pažangą sprendžiant selektyvaus teisingumo problemas opozicijos atstovų atžvilgiu, šalies teisinės sistemos reformavimą ir kitų reformų, numatytų bendrai suderintoje Asociacijos darbotvarkėje, įgyvendinimą.

jog derybose dėl sustiprinto laisvos prekybos susitarimo Ukraina patyrė beveik tokį patį prisitaikymo prie europinių taisyklių krūvį kaip ir valstybės, esančios kandidatėmis į ES, kai kas siūlo svarstyti galimybę atskirti politinį Asociacijos susitarimą nuo laisvos prekybos dalies ir pasirašyti su Ukraina būtent laisvos prekybos susitarimą. Toks atskyrimas leistų išsaugoti ES vertybinės politikos „veidą“, bet kartu išspręstų Ukrainos balansavimo tarp dviejų integracinių erdvių galvosūki – įsigaliojus sustiprintam laisvos prekybos susitarimui su ES, Ukraina jau nebegalėtų tapti Rusijos kontroliuojamos Eurazijos ekonominės sąjungos nare. Taip Ukraina būtų „prižiūta“ prie europietišku normų ir būtų sumažinta jos priklausomybė nuo „rusišku“ žaidimo taisyklių.

Asociacijos ir laisvosios prekybos sutarčių atskyrimo pavyzdžiu gali būti laikomos tokios Vakarų Balkanų šalys kaip Serbija ar Makedonija. Su šiomis šalimis pirma buvo pasirašytos ES Stabilizacijos ir asociacijos sutartys, o kiek vėliau ir laisvosios prekybos sutartys. Nors galutiniame variante laisvosios prekybos sutartis buvo integruota į Stabilizacijos ir asociacijos susitarimą, tačiau užtrukus pastarosios ratifikavimui Balkanų šalys išlošė galėdamos anksčiau prisijungti prie ES rinkos. Pavyzdžiui, ES ir Makedonijos laisvosios prekybos sutartis įsigaliojo 2001 m., kai tais pačiais metais pasirašyta Asociacijos ir stabilizacijos sutartis visų ES šalių narių buvo ratifikuota ir įsigaliojo tik 2004 m.

Anot analitikų, ES išoriniuose santykiuose dažnai patenka į savo vertybinės politikos spąstus, todėl verta svarstyti galimybę peržiūrėti Rytų partnerystėje įtvirtintą principą, numatantį demokratinį ir konstitucinių reformų plėtrą šalyse partnerėse, kaip išankstinę bendradarbiavimo su ES sąlygą. Galbūt ES reikėtų šiek tiek apriboti itin aukštus demokratizacijos lūkesčius ir susitelkti ties pragmatiniais ekonominiais interesais? Nors būtent laisvos prekybos erdvė savyje kaupia daug didesnę šalių partnerių vidaus transformacijos galią nei politiniai Asociacijos susitarimai.

Vis dėlto, strateginiu Lietuvos užsienio politikos tikslu ir toliau privalo likti visaapimantis Asociacijos susitarimas, numatantis ne tik laisvos prekybos režimo įsigaliojimą, bet ir politinę partnerystę, įtvirtinančią ir Ukrainos išpareigojimus žmogaus teisėms ir įstatymo viršenybės principui. Bet koks kitas scenarijus paliktų Ukrainą geriausiu atveju „pilkijoje“ saugumo zonoje.

Likusių Rytų Partnerystės šalių – Moldovos, Gruzijos, kurios taip pat kandidatuoja parašuoti Asociacijos sutartį Vilniuje, Baltarusijos, Azerbaidžano ir Armėnijos – atžvilgiu yra svarbu nubrėžti tolimesnes asociacijos perspektyvas. Įvedus kiek galima daugiau tarpinių stotelių ir etapų būtų galima aiškiai, išvengiant kaltinimų dėl dvigubų bei kiekvienai šaliai individualiai taikomų standartų, apspręsti šalies partnerės pasirengimą pasirašyti ES Asociacijos sutartį. Šis sprendimas ne tik išsaugotų ES vertybinį krūvį, bet ir reikštų judėjimą į priekį, o taip pat neleistų Rusijai suvokti Rytų partnerystės kaip de facto nesėkme pasibaigusios iniciatyvos.

Būtina tęsti kryptingą ir organizuotą darbą su Rytų partnerystės šalių pilietine visuomene. Pilietinės visuomenės stiprinimo iniciatyvos ženkliai prisideda prie partnerių šalių demokratizacijos, teisės viršenybės įtvirtinimo, pagarbos žmogaus, spaudos ir žodžio laisvėms, taip pat skatina ekonomines ir socialines reformas.

Taip pat būtina tęsti kryptingą ir organizuotą darbą su Rytų partnerystės šalių pilietine visuomene. Pilietinės visuomenės stiprinimo iniciatyvos, pavyzdžiui, Rytų partnerystės pilietinės visuomenės forumas vienijantis partnerių šalių nacionalines platformas, ženkliai prisideda prie partnerių šalių demokratizacijos, teisės viršenybės įtvirtinimo, pagarbos žmogaus, spaudos ir žodžio laisvėms, taip pat skatina ekonomines ir socialines reformas.

Nėra abejonės, Vilniaus viršūnių susitikimas apibrėš tolimesnę ES Rytų Partnerystės iniciatyvos raidą. Pasirašius Asociacijos sutartį su Ukraina, ar bent parafavus sutartį su Moldova, o gal ir Gruzija, Vilniaus susitikimas išsiskirtų savo sėkme ir galėtų būti lyginamas su tokiais susitikimais kaip 2002 m. NATO Prahos ar 1993 m. ES Kopenhagos viršūnių susitikimai, kurie savo metu atvėrė naujos kokybės Rytų Europos valstybių ir ES santykių etapą. Pritrūkus politinio ryžto ir atsisakius eiti į kompromisus, Vilniaus susitikimas gali pranykti ženklų vaisių nedavusių susitikimų žemėlapyje arba būti lyginamas su 2008 m. NATO Bukarešto viršūnių susitikimu, kurio metu nebuvo pasinaudota „galimybių langu“ perlaužti geopolitinių įvykių Rytų Europoje eigą kita linkme.